

Mika Polvisalo

Jerita Veltheim

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan

ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus

Opinnäytetyö, 2019

KEHOTUNNE- JA TURVATAITOKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Kysely varhaiskasvatusikäisten lasten kasvattajille

TIIVISTELMÄ

Polvisalo, Mika & Veltheim, Jerita
Kehotunne- ja turvataitokasvatus varhaiskasvatuksessa
37 sivua, 2 liitettä
Syksy 2019
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK), 210 op

Opinnäytetyömme tarkoituksena on saada käsitys siitä, puhutaanko seksuaalisuudesta avoimesti nykyajan kodeissa ja minkälainen käsitys vanhemmilla ja ammattikasvattajilla on lapsen seksuaalisuudesta ja sen luontaisesta kehityksestä. Kyselyn avulla tarkastellaan millaisena kasvattajat ovat kokeneet oman seksuaalikasvatuksen ja missä määrin kasvattajat ovat saaneet tietoa kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta. Tarkastelimme opinnäytetyössämme myös, mitä varhaiskasvatussuunnitelma, esiopetussuunnitelma ja varhaiskasvatuslaki sanovat seksuaalikasvatuksesta.

Tutkimusmenetelmänä käytimme kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Toteutimme kvantitatiivisen kyselytutkimuksen, joka ohjattiin päiväkotikäisten lasten vanhemmille ja muille kasvattajille. Kysely toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella Webropol -ohjelmaa käyttäen. Kyselylomake lähetettiin yhden kaupungin 748 huoltajalle ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan 112 jäsenelle. Kyselyyn saimme yhteensä 109 vastausta.

Tutkimuksemme tavoitteena on saada tietoa vanhempien sekä muiden kasvattajien tietoisuudesta kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta sekä heidän antamastaan kehotunnekasvatuksesta (seksuaalikasvatus) sekä turvataitokasvatuksesta. Opinnäytetyömme tulokset osoittivat, että vastaajat olivat saaneet seksuaalikasvatusta lapsuudessaan, mutta se on painottunut selvästi ala- ja yläkouluikään. Vastauksista pystyimme myös päättelemään, että kasvattajat haluavat saada lisää tietoa kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta.

Asiasanat: seksuaalikasvatus, varhaiskasvatus, lapsen seksuaalisuus, kehotunne- ja turvataitokasvatus

ABSTRACT

Mika Polvisalo, Jerita Veltheim

Children's safety and emotion skills and sexual education in early education

37 p., 2 appendices

Autumn, 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

The purpose of this thesis was to study whether sexuality is openly discussed in today's homes and what kind of perception parents and other educators have on children's sexuality and its natural development. With the help of the survey, we were able to study how parents and educators have experienced their own sexual upbringing and to what extent educators have been informed about children's safety and emotion skills. We also looked into the early childhood education plan, pre-school education plan and early childhood education law in terms of their outlook on promoting healthy sexual development.

This thesis was a quantitative research by nature. For the thesis was conducted a quantitative questionnaire survey which was targeted to parents with children aged 3 – 6 and other educators. The sampling was executed as a Webropol programs electronic questionnaire, which was sent to 748 parents and 112 members of early education staff in a Finnish city. Total of 109 responses were received.

The aim of this thesis was to gain insight into sexual upbringing provided to children by their parents and other educators. The results of the thesis work indicated that the respondents have received sexual education as children but the emphasis was clearly in the primary and secondary school ages. From the answers received we were also able to conclude that parents and other educators wish to gain further information about children's safety and emotion skills and sexual upbringing.

Keywords: sexual upbringing, early education, child's sexuality, children's safety and emotion skills

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 LAPSEN SEKSUAALINEN KEHITYS	6
2.1 Seksuaalinen kehitys 1 – 3-vuotiaana.....	6
2.2 Seksuaalinen kehitys 3 – 6-vuotiaana.....	7
2.3 Lapsen seksuaaliset oikeudet	9
3 LEIKKI-IKÄISEN LAPSEN SEKSUAALIKASVATUS	11
3.1 Kehotunnekasvatus.....	13
3.2 Turvataitokasvatus	14
3.3 Turvataitokasvatuksen tärkeys.....	15
3.4 Seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa	15
4 VARHAISKASVATUSTA VELVOITTAVAT LAIT JA ASETUKSET	17
5 TUTKIMUSKYSYMYKSET	19
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	20
6.1 Kyselyn kohderyhmä ja aineiston keruu.....	20
6.2 Kyselyn tulosten analysointi	21
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	22
7.1 Vastaajien taustatiedot.....	22
7.2 Kasvattajien omat lapsuuden kokemukset	23
7.3 Tietoisuus kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta.....	27
7.4 Lapsen seksuaalisuuden kehittyminen.....	29
7.5 Kyselyn palaute.....	30
8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	31
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
10 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN POHDINTA.....	34

LÄHTEET	36
LIITE 1. Kyselylomake	38
LIITE 2. Saatekirje	48

1 JOHDANTO

”Seksuaaliterveydellä tarkoitetaan ihmisen hyvinvoinnin tärkeää osa-aluetta: kykyä huolehtia ja nauttia omasta itsestään, hakeutua kontaktiin ja kokea vastavuoroista nautintoa läheisyydestä ja myöhemmin kykyä vastuulliseen parisuhteeseen ja mahdolliseen vanhemmuuteen.” (Väestöliitto 2000, 6). Seksuaaliterveyden tukeminen lapsuudessa tarkoittaa perusturvallisuuden takaamista tavallisessa perheessä, eli yhdessä elämistä ja olemista, toisen huomioimista sekä arvostuksen ja ihailun antamista. (Väestöliitto 2000, 6.)

Opinnäytetyössämme tutkimme vanhempien ja muiden kasvattajien antamaa seksuaalikasvatusta lapsille. Opinnäytetyömme tarkoituksena on saada käsitys siitä, puhutaanko seksuaalisuudesta avoimesti nykyajan kodeissa ja minkälainen käsitys vanhemmilla ja muilla kasvattajilla on lapsen seksuaalisuudesta ja sen luontaisesta kehityksestä. Tutkimuksemme tavoitteena on saada tietoa vanhempien sekä muiden kasvattajien tietoisuudesta kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta sekä heidän antamastaan kehotunnekasvatuksesta (seksuaalikasvatus) sekä turvataitokasvatuksesta.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössämme käytimme tilastollisia menetelmiä. Tilastollisena menetelmänä toteutimme kvantitatiivisen kyselytutkimuksen. Kysely ohjattiin päiväkotikäisten lasten vanhemmille ja muille kasvattajille. Opinnäytetyössämme käsittelemme leikki-ikäisen lapsen seksuaalista kehitystä sekä seksuaalikasvatusta. Teoreettisen viitekehyksen pohjana tutkimuksessa käytämme varhaiskasvatustilaa sekä WHO:n (World Health Organization) ja THL:n (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos) määritelmiä seksuaalikasvatuksesta.

2 LAPSEN SEKSUAALINEN KEHITYS

Seksuaalisen kehityksen perustana ovat kehonkuva, itsetunto ja tunnetaidot. Näiden tietojen, taitojen ja asenteiden perusta rakentuu varhaisina vuosina. Lapsi kehittyy portaittain ja hitaasti kaikilla alueilla, myös seksuaalisuuden osa-alueella. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 25.) Seksuaalisuus alkaa kehittyä heti lapsen synnyttyä. Alle 1 vuotiaat keskittyvät aisteihinsa, eli kuunteluun, kosketteluun, katseluun, maisteluun ja haisteluun. Turvallisen tunteen kokemus kehittyy aistien kautta. (Väestöliitto 2019.) Varhaisen kehityksen vaiheessa on tärkeää, että lapsi saa tuntea olevansa keskipiste ja tähti. Lapsen tulee saada tuntea täysillä, ilman pelkoa fyysisestä kurittamisesta tai häpeästä. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 23.)

Lapsen seksuaalisuus ja seksuaalinen kehitys on täysin erilaista kuin aikuisen tai nuoren seksuaalisuus. Alusta lähtien lapsen psykoseksuaalinen kehitys tapahtuu suhteessa toisiin ihmisiin. Lapsen seksuaalisuus on ennen kaikkea oman kehonkuvan ja kehoitsetunnon haltuunottoa, rakkauden vastaanottamista ja osoittamista sekä ymmärrystä rajoista ja oikeuksista liittyen omaan kehoon. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 114.) Lapsen synnynnäinen uteliaisuus kohdistuu kaikkiin ihmisenä olemisen kysymyksiin, myös sukupuolisuuteen sekä lisääntymiseen. Se miten aikuinen suhtautuu pienen lapsen kysymyksiin, piirroksiin ja kehon tutkimiseen, vaikuttaa lapsen kokemukseen näistä asioista: liittykö nautinnon hakuun löytämisen iloa vai häpeää? (Väestöliitto 2000, 7.)

2.1 Seksuaalinen kehitys 1 – 3-vuotiaana

Tässä iässä lapsi tutustuu rakkauden tunteeseen ja alkaa kiinnittää huomiota myös sukupuolten välisiin eroihin havainnoidessaan läheisiä ympärillä olevia ihmisiä. Leikki-ikäisellä on annettavanaan suunnaton määrä rakkautta, jota jaetaan lähellä oleville ihmisille, mutta myös eläimille ja leluille. Rakkauden kohteena voi olla melkein mikä tai kuka tahansa. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 25-26.) Taaperoikä on uteliaisuuden ja oma kehon tutkimisen aikaa ja lapsi on avoin,

innokas ja estoton. 2-3 -vuotiaat tulevat tietoisiksi omasta kehostaan ja itsestään. Tämän ikäinen kyselee mielellään myös kehoon ja sukupuoleen liittyviä asioita. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 25.) Usein tässä iässä lasta kiinnostaa, miten vauvat syntyvät ja saavat alkunsa. Vanhemman tulee kuunnella lasta ja antaa iänmukaista tietoa lapsen kiinnostuksen aiheista. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 31-32.)

Leikki-iässä lapsi usein löytää oman kehon kosketteluun tuoman mielihyvän. Tässä vaiheessa lapselle tulisi välittyä käsitys, että hänen tuntemuksensa ja kehonsa ovat hyviä ja niitä saa tunnustella ja tutkia. Erilaisuuden ja yksilöllisyyden arvostamista voi opettaa lapselle kertomalla, että kaikkien ihmisten kehot ovat erilaisia. Vanhemman tulee puhua myönteisesti kehon osista ja seikoista, jotka niihin liittyvät. Myös sukupuolielimillä on omat nimensä ja perheessä voidaan valita nimet, joita käytetään. (Väestöliitto 2000, 10-14.) Monille vanhemmille 2-3 -vuotiaan lapsen innokkuus seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa tulee yllätyksenä. Vanhemmat saattavat huolestua siitä, mikä on normaalia ja tavallista. Tämän takia seksuaalisen kehityksen vaiheista tulisi keskustella jo neuvolassa. (Cacciatore 2007, 142.)

Myös identiteetti eli käsitys ja ymmärrys omasta itsestä alkaa kehittyä ja lapsi huomaa olevansa erilainen kuin muut lapset ja aikuiset. Taaperoiikään kuuluu vahva kiinnostus omaa ja muiden kehoa kohtaan. Lapsi tutkii omaa kehoaan ja esittelee sitä myös muille lapsille. (Väestöliitto 2019.) Lapsi ei täysin vielä ymmärrä miksi aina ei voi näyttäytyä alasti tai koskea esimerkiksi toisen kehoa, mutta hän oppii kyllä kulttuurin käytössäännöt, kun vanhemmat opastavat. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 25-26.)

2.2 Seksuaalinen kehitys 3 – 6-vuotiaana

Leikki-ikäinen on innokas ja utelias. Kaikki on kiinnostavaa ilman ujouden häivää. Oman kehon hallinnassa tapahtuu paljon uusia virstanpylväitä, esimerkiksi potalle oppiessa lapsi oivaltaa, että myös kehon sisäisiä asioita pystyy hallitsemaan. Aiemmat taidot, esimerkiksi syöminen, tarttuminen ja tasapaino liittyvät

enemmän ulkoiseen maailmaan. (Väestöliitto 2000, 14.) Alle kouluikäisenä lapset ovat kerhon, päiväkodin tai esikoulun kautta tekemisissä isompien ihmisryhmien kanssa. Tässä iässä opitaan, että aikuiset paheksuvat julkista alastomuutta ja itsensä tai muiden koskettelua. Seksuaalisviritteisiä leikkejä saatetaankin aluksi leikkiä avoimesti, mutta myöhemmin usein salassa. Ikävaiheen loppupuolella lapset alkavat usein asettaa rajoja ja ujustella omaa kehoaan. (Väestöliitto 2016.) Tässä iässä opitaan vähitellen myös sosiaaliset normit, eli mitä saa ja ei saa tehdä (Väestöliitto 2019.)

Ajankohtaista leikki-iässä on oman kehon suojaamisen opettelu. Tässä iässä usein kiinnostavat toisten sekä oman kehon tutkimisleikit, joten tärkeää kertoa lapselle, että hän saa itse määrätä kuka saa koskea. On hyvä opettaa lapsi myös itse huolehtimaan alapään pyyhkimisestä ja pesusta, koska sukupuolielimet ovat yksityisaluetta, johon ei tule koskea ilman lapsen lupaa. Tämä myös suojaa lasta loukkaavalta ja tunkeilevalta koskettamiselta. On tärkeää muistaa kehua lapsen kehoa ja kertoa lapselle, että koska se on upea ja ainutlaatuinen, tulee sitä suojata. Omasta kehosta ei tule hävetä mitään kohtaa. (Cacciatore 2007, 142.) Vanhempia saattaa mietityttää lapsen uteliaisuus, puheet sekä leikit. Lapsi saattaa kosketella itseään usein tai esimerkiksi näytellä itseään päiväkodissa muille. On tärkeää, että terveestä seksuaalisesta kehityksestä puhutaan ja, että pienten lasten vanhemmat saavat siitä tietoa. (Cacciatore 2007, 153.)

Seksuaalisen kasvun olennainen osa on myös sukupuoliroolien pohdinta, näitä lapsi työstää jo parivuotiaasta lähtien. Lapsi pohtii mikä olen ja onko hyvä, että kasvaa naiseksi tai mieheksi? Sukupuolten roolimallit omaksutaan ja opitaan lapsen arjessa kohtaamilta sekä tarinoissa ja mediassa näkyviltä aikuisilta. (Cacciatore 2007, 150-151.) Sukupuoli-identiteetin peruskivi on hyväksymisen kokemus. Nykyään ei tarvitse olla tiettyä sukupuolta, vaan lapselle on kaikki mahdollista sukupuolesta riippumatta ja hän saa kokea, että on hyvä juuri sellaisena kuin hän on. Lapsen persoonallisten piirteiden hyväksymättömyys vaikeuttaa sukupuoli-identiteetin syntyä sekä heikentää lapsen minäkuva. (Kinnunen 2001, 31-32.)

Leikki-iässä lapsi haluaa korostaa erilaisuuttaan ja helposti liioittelee sukupuoli-rooliaan. Tällöin pojat usein leikkivät hyvin maskuliinisia leikkejä, esimerkiksi teräsmiehiä ja tytöt taas feminiinisempiä prinsessaleikkejä, näin lapsi vahvistaa omaa sukupuoli-identiteettiään. Kun lapsi alkaa olla varma omasta identiteetistään, liioittelu loppuu. Sosiaalisella kehityksellä on suuri vaikutus lapsen seksuaalisuudelle. Kokemukset toisten lasten kanssa, hauskuus, ilo ja hyväksytyksi tuleminen ryhmässä vahvistavat lapsen identiteettiä, näin lapsi uskoo myös myöhemmin, että luottamukselliset ja pitkät ihmissuhteet ovat mahdollisia. (Kinnunen 2001, 34-35.)

2.3 Lapsen seksuaaliset oikeudet

Seksuaalisista oikeuksista tärkein on lapsen oikeus saada kehittyä häiritsemättä omassa tahdissa, suojattuna ja tuettuna omanlaiseen seksuaalisuuteen. Tasa-arvo kuuluu jokaiselle sekä oikeus nauttia itsestään myös silloin kun kasvaa keskiarvosta erilaiseksi. (Cacciatore 2007, 320.)

Jokaisella lapsella on oikeus

1. saada iänmukaista tietoa ja kysymyksiin oikeita vastauksia
2. tulla suojatuksi seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja loukkauksilta
3. saada yksityisyyttä ja omaa rauhaa leikkiä iänmukaisia leikkejä ja tutkia omaa kehoaan
4. saada lämpimiä, turvallisia ja pysyviä ihmissuhteita
5. olla omanlainen, yksilöllinen, erilainen kuin kukaan muu tai vanhempien unelmat
6. saada arvostusta omalle sukupuolelleen
7. saada arvostusta omalle vapaasti ilmaistulle seksuaalisen identiteetin et-sinnälle
8. elää lapsiystävällisessä, pornosta vapaassa ympäristössä
9. olla suojattu, niin ettei joudu mukaan ikätasoa vastaamattomaan toimintaan

- 10. saada viettää aikaa ikätovereiden kanssa, jotta voi leikkiä, tutkia, oppia, kokea erilaisuutta ja samanlaisuutta ja oppia sosiaalisia taitoja*
- 11. saada ikään ja yksilölliseen tarpeeseen sopivia seksuaaliterveyspalveluja*
- 12. turvalliseen, riittävään huoltoon, hoivaan ja vanhemmuuteen*

(Cacciatore 2007, 321.)

Lapsella ja nuorella on oikeus kehittyä omaan seksuaalisuuteensa ilman painostamista tai syyllistämistä. Lasten ja nuorten tulee saada kasvaa ja kehittyä omaehtoisesti ja vapaasti. Erityisesti heitä tulee suojata loukkausteoilta. Lasten ja nuorten suojelu kuuluu aikuisten velvollisuuksiin. Kaikkien ihmisten itsemääräämisoikeuden toteutuminen tulee turvata yhteiskunnallisilla toimenpiteillä. (Cacciatore 2007, 321.) Kaikilla lapsilla ja nuorilla on oikeus saada ikään ja kehitystasoon sopivaa seksuaalikasvatusta. (WHO 2010, 20).

3 LEIKKI-ikäISEN LAPSEN SEKSUAALIKASVATUS

Maailman terveysjärjestö (WHO) on julkaissut oppaan seksuaalikasvatuksen standardeista Euroopassa. Tavoitteena on tukea seksuaalikasvatuksen kehittämisprosessia kouluissa. Tarpeelliseksi koettiin tuottaa myös käytännön ohjeita, joiden avulla seksuaalikasvatusohjelmia voitaisiin luoda. (WHO 2014, 6.)

WHO:n seksuaaliterveyden edistämisen viisi keskeistä näkökohtaa:

Seksuaalisuus osana ihmiselämää

Seksuaalisuus on osa jokaisen ihmisen elämää ja seksuaalikasvatuksen tarkoituksena on auttaa nuoria pitämään yllä suhteita, valmistautumaan elämään ja edistää persoonallisuuden myönteistä kehittymistä. (WHO 2010, 21.)

Oikeus saada tietoa

Lapsen oikeus saada tietoa ja valtion velvollisuus tarjota koulutusta tuodaan esille YK:n yleissopimuksessa lapsen oikeuksista. (WHO 2010, 21.)

Epävirallinen seksuaalikasvatus ei riitä

Epäviralliset tiedonlähteet, kuten esimerkiksi vanhemmat ja muut perheenjäsenet ovat tärkeitä tiedonlähteitä ihmissuhde ja seksuaaliasioissa. Modernissa yhteiskunnassa se ei kuitenkaan riitä, koska usein lähteillä ei ole riittävän monipuolista ja asiantuntevaa tietoa. (WHO 2010, 21.)

Uudet tiedonlähteet

Lyhyessä ajassa varsinkin matkapuhelimista on tullut tärkeitä tiedonlähteitä, mutta suuri osa niiden kautta tulevasta materiaalista ja tiedosta on epätasapainoista ja vääristynyttä. Tämän myötä seksuaalikasvatuksella on myös tarve oikeista ja torjua harhaanjohtavaa tietoa. (WHO 2010, 22.)

Seksuaaliterveyden parantaminen

Seksuaalisuutta on kautta historian pidetty uhkana terveydelle ja asiana, johon liittyy monia riskejä (mm. sukupuolitaudit ja ei-toivotut raskaudet).

Seksuaalikasvatus vastaa tarpeeseen parantaa seksuaaliterveyttä, jota pidetään maailmanlaajuisesti suuressa arvossa. (WHO 2010, 22.)

Standardeissa ensin mainitaan kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus, joka tarkoittaa, että seksuaalisuutta lähestytään myös seksuaalisen kehityksen laajasta näkökulmasta. Seksuaalikasvatus nähdään tarpeellisena kaikille ikäryhmille, syntymästä aina aikuisuuteen asti. (WHO 2014, 9.) Kokonaisvaltaisessa seksuaalikasvatuksessa tärkeää on, että lapset saavat kehitystasoon sopivaa, puolueetonta ja tieteellisesti paikkansa pitävää tietoa. WHO:n standardit pitävät sisälään suositukset 0-4- ja 4-6-vuotiaille lapsille. Standardeissa määritellään hyvän seksuaalikasvatuksen kahdeksan aihealuetta, nämä aihealueet nähdään myös lapsen seksuaalisuuden kehityskaarella.

1. *Keho ja kehitys.* Lapsen suhtautuminen omaan kehoon mutkatonta ja uteliasta.
2. *Läheisyys, nauttiminen ja itsetunto.* Leikin kautta tutustuminen ja hyvä tunne itsestä!
3. *Tunteet.* Tunteiden hallinnan opettelua.
4. *Moninaisuus ja ihmissuhteet.* Lapsi tiedostaa ja hyväksyy, että perheitä ja tapoja on monenlaisia.
5. *Hyvinvointi ja terveys.* Turvallisuus ja hyvä kosketus.
6. *Lisääntyminen.* Miten vauva joutuu vatsaan?
7. *Normit ja tavat.* Mikä on sopivaa?
8. *Oikeudet.* Lapselle tulee kertoa omaan kehoon liittyvät oikeudet!

(Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 11-12.)

Lapsuuden seksuaalikasvatus on rakennusaineiden kokoamista ja kehitysportaiden nousemista yksi kerrallaan. Siihen kuuluu kosketus, hellyys, läheisyys, ihmissuhdetaitojen opettelu, erilaisten kehon toimintojen oivaltaminen ja kehon osien löytyminen. Lapsen tulee kokea olevansa ihailtu, näin arvostus omaa kehoa kohtaan karttuu ja myös halu suojata sekä hoitaa itseään. Lähipiirin esimerkillä on suuri vaikutus seksuaalisuuteen liittyvien arvojen ja normien

kehittymisessä, koska lapsi oppii esimerkin kautta. Aikuisen on myös tärkeää omalla esimerkillä näyttää, että parisuhteeseen kuuluu hellyys ja arvostus. Vanhemman tulee myös opettaa lapselle, miten huolehtia omasta kehostaan, sen hyvinvoinnista sekä puhtaudesta. Lapsi tarvitsee ikätasoista tietoa ja ennen kouluikää lapsi tarvitsee kaikille kehon osille omat nimet, myös lisääntymisestä on hyvä kertoa lapselle. Aikuisen on hyvä puhua seksuaalisuuteen liittyvistä asioista hämmentymättä ja asiallisesti. Usein on myös niin, että aikuisen on haettava tietoa esimerkiksi lapsille tarkoitetuista kuvakirjoista ja opeteltava vastaamaan lapsen kysymyksiin. (Cacciatore 2007, 32-34.)

3.1 Kehotunnekasvatus

Seksuaalisuuteen liittyvien sanojen on todettu aiheuttavan hämmennystä kasvattajissa, kun kyseessä ovat lapset. Aikuiset käsittävät hyvin usein lapsen käytöksen aikuisseksuaalisesta näkökulmasta. Ammattikasvattajat sekä vanhemmat ovat tuoneet Laseke -tutkimuksessa esille, että sanat seksuaalikasvatus ja seksuaalisuus herättävät ajatuksen seksistä, jonka takia kyseiset termit aiheuttavat ahdistusta ja torjuntaa. Lasten seksuaalikasvatusta olisi mahdollista edistää muokkaamalla sanastoa lapsenomaisempaan muotoon. Lapsen seksuaalisuus on aivan eri asia kuin aikuisen, joten myös seksuaalikasvatuksesta voisi käyttää vaihtoehtoisia termejä. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 82-83.)

Kehotunnekasvatus on terminä neutraalimpi ja kuvaa enemmän sitä asiasisältöä joka lasten seksuaalikasvatuksessa on tärkeintä. Uuden termin avulla myös aikuisten asenteet voisivat avautua helpommin asialle. Lapset hakevat eniten tietoa omasta kehostaan ja tarvitsevat taitoja kunnioittaa sekä suojata koskemattomuuttaan. Lapset tarvitsevat myös tunnetaitoja, eli miten kuunnella tunnetta omassa kehossa sekä ilmaista, arvostaa ja käsitellä sitä. Lasten turvallisuus ja hyvinvointi lisääntyisivät jo näillä taidoilla ja tiedoilla. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 84.)

”Kehotunnekasvatus tähtää myönteiseen kehoitsetuntoon, kehonkuvaan, hyvään tunteeseen omaa kehoa kohtaan ja omassa kehossa.” (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 85.)

Samalla kun lapsi oppii tuntemaan oman kehonsa, havaitsemaan ja tunnistamaan tunteita, oppii hän myös ymmärtämään ihmisen yksilöllisyyttä sekä arvostamaan erilaisia kehoja. Kehotunnekasvatuksen tärkeä osa on tunnetaidot. Tunteet vaikuttavat ja tuntuvat kehossa. On tärkeää pohtia miten tunteiden kanssa voi pärjätä ja miten hyvinvointia, myönteisyyttä, itsetuntoa ja mukavaa oloa voi vahvistaa. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 85.)

3.2 Turvataitokasvatus

Tunne- ja turvataitokasvatuksessa on kyse laaja-alaisesta lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemisesta. Lapset oppivat tunne- ja turvataitokasvatuksen avulla taitoja, joilla voi välttyä häirinnän, kiusaamisen ja väkivallan tilanteisiin joutumiselta ja lapset osaavat tarvittaessa myös turvautua aikuisen apuun ja suojella itseään. Tunne- ja turvataitokasvatuksessa edistetään lapsen itsetuntemusta, itsearvostusta, itseluottamusta, hyviä ihmissuhteita, tunne- ja vuorovaikutustaitoja, sekä kannustetaan lasta peloissaan ja huolissaan kääntymään turvallisen aikuisen puoleen. (Lajunen, Andell & Ylenius-Lehtonen 2015, 11.)

Lapsen on nähtävä itsensä hyvän kohtelun ja huolenpidon arvoisena. Tärkeää on myös tunteiden tunnistaminen ja niiden huomioiminen. Lapsella on oikeus koskemattomuuteen, turvalliseen elämään ja aikuisen antamaan suojaan ja hoivaan. Tunne- ja turvataitokasvatuksella tähdätään lapsiin kohdistuvan väkivallan ja kaltoinkohtelun ehkäisyyn. Aikuisilla on vastuu lasten hyvinvoinnista. Lasten ympärillä olevien aikuisten tulee olla välittäviä, kiinnostuneita, valppaita sekä sopia yhdessä pelisäännöistä ja rajoista. Tunne- ja turvataitokasvatuksessa yhteistyö sekä yhteisöllisyys ovat tärkeitä periaatteita. (Lajunen, Andell & Ylenius-Lehtonen 2015, 11.)

3.3 Turvataitokasvatuksen tärkeys

Turvallisuus on yksi ihmisen perustarpeista, johon ihminen pyrkii ja johon jokaisella on oikeus. Turvallisuus on tila, jossa on mahdollisimman vähän häpeää, syyllisyyttä, pelkoa tai arvottomuuden tunnetta. Aikuisen antama hoiva, läheisen turva sekä lapsen oma selviytyminen vahvistavat turvallisuuden tunnetta. Lähtökohtana turvallisuuden tunteen kehittymiselle on kokemus mahdollisuudesta vaikuttaa tai ennakoida tapahtumia. Tärkeää on, että lapsella on kokemus omista vaikutusmahdollisuuksista siihen, mitä lähipiirissä tapahtuu. Lapsella on oltava tunne, että elämä on ymmärrettävää ja hallittavaa. (Lajunen, Andell & Ylenius-Lehtonen 2015, 12.)

Oppimisen edellytys on se, että lapsi kokee olonsa turvalliseksi. Oppiminen häiriintyy ja keskittyminen heikkenee, jos lapsi on turvallisuudestaan epävarma ja joutuu olemaan jatkuvasti valppaana ja varuillaan. Lapsen oppiminen vaatii oppimistilanteessa aktiivista osallisuutta. Mikäli lapsi ei koe oloaan turvalliseksi, aktiivinen läsnäolo heikkenee. Lapsella tulee olla sisäinen turvallisuuden ja hallinnan tunne, jotta hän pystyy olemaan utelias ja aktiivinen tiedon etsijä. (Lajunen, Andell & Ylenius-Lehtonen 2015, 13.)

3.4 Seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelmassa (2014-2020) korostetaan, että tärkeä seksuaalikasvatuksen kohderyhmä ovat päivähoidossa olevat lapset. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 41.)

Lapsen ensimmäiset ja tärkeimmät seksuaalikasvattajat ovat omat vanhemmat. Vanhemmiltaan lapsi saa turvallista läheisyyttä, rakkautta sekä arvot ja asenteet. Tätä ei mikään muu kasvatus voi korvata. Suunnitelmallinen seksuaalikasvatus on ikätasoisien taitojen ja tietojen opettamista, joka on suppeampi terveyden edistämisen asia. Tällaista kasvatusta voivat myös ammattilaiset tarjota ja se sopii hyvin myös varhaiskasvatukseen. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 67.) Lapsi kohtaa päivähoidossa saman ikäisen lapsiryhmän. Lapset ovat

kiinnostuneita ja uteliaita monista samoista kehoon, sääntöihin ja tunteisiin liittyvistä asioista. Tämän takia varhaiskasvatuksessa tulee lapsia ohjata tavalla tai toisella näissä asioissa. Sekin, että aikuinen vaikenee seksuaalisuuteen liittyvistä asioista, on seksuaalikasvatusta. Valitettavasti se kertoo lapselle, että esitetty kysymys oli jotenkin väärä tai paha. Tämä antaa lapselle seksuaalisuudesta karun kuvan ja asenteet, jotka on varhain omaksuttu, juurtuvat syvälle. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 69.) Seksuaalikasvatuksessa ei ole kyse ainoastaan lisääntymistä koskevan teorian tiedon antamisesta vaan seksuaalikasvatusta kehittää monin tavoin lapsen kehotuntemusta ja ymmärrystä. Lapsi kohtaa jokaisessa ikä- ja kehitysvaiheessa monia mieltä askarruttavia kysymyksiä ja käyttäytymistapoja. Aktiivisen tiedottamisen ja opettamisen myötä seksuaalisuus aiheena normalisoi-
tuu. (WHO 2010, 34-35.)

Seksuaalikasvatuksesta tekee haastavan se, että seksuaalisuus herättää meissä kaikissa erilaisia tunteita ja ajatuksia, myös oma näkemys ohjaa ammattilaisen antamaa seksuaalikasvatusta. Seksuaalikasvatusta tulisi kuitenkin nähdä luonnollisena osana työtä. Päivähoidossa ei toistaiseksi ole kirjallisia ohjeita, miten ja millaista seksuaalikasvatusta alle kouluikäisille tulisi antaa. Työyhteisössä olisi hyvä olla säännöt sekä ohjeita, materiaalia ja koulutusta saatavilla seksuaalikasvatuksen tueksi. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 42-44.)

4 VARHAISKASVATUSTA VELVOITTAVAT LAIT JA ASETUKSET

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatus tarkoittaa kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuutta, jonka tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista, jossa erityisenä painopisteenä on pedagogiikka. Lapsen oikeuteen saada perusopetuslain mukaista esiopetusta tulee huolehtia ja lapsella on oltava siihen mahdollisuus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pääasiallinen tavoite on edistää yhdenvertaista varhaiskasvatuksen toteutumista sekä ohjata laadun kehittymistä varhaiskasvatuksessa. (540/2018).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esiintyy käsite tunnetaidot ja siihen liittyen ohjataan lapsia tunnistamaan tunteita sekä kunnioittamaan ja suojelemaan niin omaa kuin toistenkin kehoa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten kehonhallintaa kuten motorisia perustaitoja, joita ovat tasapaino-, liikkumis-, ja välineenkäsittely taidot sekä kehittää kehontuntemusta. (OPH 2018, 21-44.) Useassa kohtaa varhaiskasvatussuunnitelmassa puhutaan kehollisista kokemuksista sekä kehontuntemuksesta. Osallistuminen ja vaikuttaminen kategorian alla esiintyvät käsitteet arvostava kohtaaminen, lasten ajatusten kuuleminen sekä lasten aloitteisiin vastaaminen (OPH 2018, 22). Suoranaisesti varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ei mainita käsitteitä kehotunne-, turvataito- tai seksuaalikasvatus.

Esiopetussuunnitelman perusteissa puhutaan fyysisestä, psyykkisestä sekä sosiaalisesta turvallisuudesta, turvallisen oppimisympäristön yhteydessä. Opetuksen järjestäjän on laadittava oppilashuoltosuunnitelma yksikkökohtaisesti, jonka osana on suunnitelma lasten suojaamiseksi kiusaamiselta ja häirinnältä. Päiväkodin tai esiopetuksen työntekijä kuten opettaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa, matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta kiusaamisesta, häirinnästä tai väkivallasta kaikkien tilanteessa olleiden huoltajille. (OPH 2014, 46.) Esiopetussuunnitelman perusteissa eivät esiinny kehotunne-, turvataito- tai seksuaalikasvatus käsitteet.

Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä sekä hyvinvointia jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaan. Varhaiskasvatuksen tulee edistää tasa-arvoa sukupuolten välillä sekä edistää yhdenvertaisuutta. (540/2018). Varhaiskasvatuslaissa eivät esiinny kehotunne-, turvataito- tai seksuaalikasvatus käsitteet.

5 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyössämme selvitämme vanhempien, opettajien sekä muiden ammattikasvattajien antamaa kehotunnekasvatusta (seksuaalikasvatus) sekä turvataitokasvatusta lapsille. Tutkimuskysymyksiä on kolme.

1. Millaisena kasvattajat ovat kokeneet oman lapsuutensa seksuaalikasvatuksen?
2. Missä määrin kasvattajat ovat saaneet tietoa kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta?
3. Missä määrin ja millä tavoin kasvattajat toteuttavat kehotunne- ja turvataitokasvatusta varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa?

Opinnäytetyömme tarkoituksena on saada käsitys siitä, puhutaanko seksuaalisuudesta avoimesti nykyajan kodeissa ja minkälainen käsitys vanhemmilla ja ammattikasvattajilla on lapsen seksuaalisuudesta ja sen luontaisesta kehityksestä. Tutkimuksemme tavoitteena on saada tietoa vanhempien sekä muiden kasvattajien tietoisuudesta kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta sekä heidän antamastaan kehotunnekasvatuksesta (seksuaalikasvatus) sekä turvataitokasvatuksesta.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimusmenetelmänä käytimme kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Toteutimme kvantitatiivisen kyselytutkimuksen, joka ohjattiin päiväkotikäisten lasten vanhemmille ja ammattikasvattajille. Kysely toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella Webropol -ohjelmaa käyttäen. Webropol on monipuolinen ja markkinoiden laajin online-työkalu kyselytutkimusten tekemiseen ja analysointiin. (Webropol Oy 2019.)

Kyselylomaketutkimuksessa vastaaja lukee itse kirjallisesti esitetyn kysymyksen ja vastaa siihen. Tämä aineiston keräämisen tapa soveltuu hyvin tutkimukseen, jossa käsitellään arkaluontoista tietoa ja kun tutkittava joukko on suuri. (Vilka 2015, 94.) Kyselymme kysymykset käsittelevät seksuaalikasvatusta, jolloin tulee huomioida, että aihe saattaa olla arkaluontoinen ja sellainen, josta on vaikea keskustella kasvokkain. Tämän takia myös vastaajan anonymiteetti, joka tällä tutkimusmenetelmällä saavutetaan, on erittäin oleellista.

6.1 Kyselyn kohderyhmä ja aineiston keruu

Kyselylomake (Liite 1) ja saatekirje (Liite 2) lähetettiin yhden kaupungin 748 huoltajalle sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnan 112 jäsenelle. Yhteensä kysely lähetettiin 860 kasvattajalle. Kysely lähetettiin keskitetysti kaupungin omalla tiedotuskanavalla sekä lisäksi sähköpostitse, kaikille huoltajille ja ammattikasvattajille varhaiskasvatuksessa. Kyselyn ollessa avoinna, lähetettiin kaksi muistutusta, joista ensimmäinen meni perheen päämiehille (yleisimmin äiti toimii perheen päämiehenä) ja ammattikasvattajille. Toinen muistutus meni molemmille kasvattajille perheessä ja ammattikasvattajille. Kyselyn linkki oli avoinna 2.5.2019-5.6.2019 välisen ajan. Samalla tarjoutui mahdollisuus antaa kasvattajille tärkeää tietoa kehotunne-, ja turvataitokasvatuksesta, pieninä tietoiskuina kyselyn lomassa. Kysymyksiä kyselyssämme oli 39. Kaikki kysymykset, lukuun ottamatta ”vapaa mieli-pide” osiota, olivat monivalintakysymyksiä sekä asteikkoihin perustuvia kysymyksiä. Käytimme kyselyssämme kahta kysymystyyppiä; monivalintakysymyksiä

sekä Likertin asteikon kysymyksiä. Käytössä oli neljä ja viisi portaista valinta-asteikkoa.

6.2 Kyselyn tulosten analysointi

Kyselyn tulokset analysoitiin Webropol-ohjelman online-työkaluilla. Vastajat jaoteltiin kahteen ryhmään, vanhemmat ja ammattikasvattajat. Kasvatustyössä työskenteleviä henkilöitä oli 23, loput 86 henkilöä kertoivat, etteivät työskentele kasvatustyössä.

Tutkimuksen tulokset on jaettu kolmeen osaan. Taustatiedot kysyttiin sekä vanhemmilta että ammattikasvattajilta, eikä ryhmiä ole eritelty tulososassa. Kehotunne- ja turvataitokasvatus osioissa tarkastellaan ja vertaillaan erikseen näiden kahden ryhmän vastauksia. Kolmannessa osiossa esitellään kaikkien vastaajien tietoisuutta lapsen seksuaalisuuden kehityksestä.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kyselyyn vastasi 109 henkilöä eli 12,67 prosenttia, kaikista mahdollisista vastaajista. Vastaajista 94 prosenttia oli naisia, 5 prosenttia miehiä ja 1 prosentti ilmoitti sukupuolekseen muu.

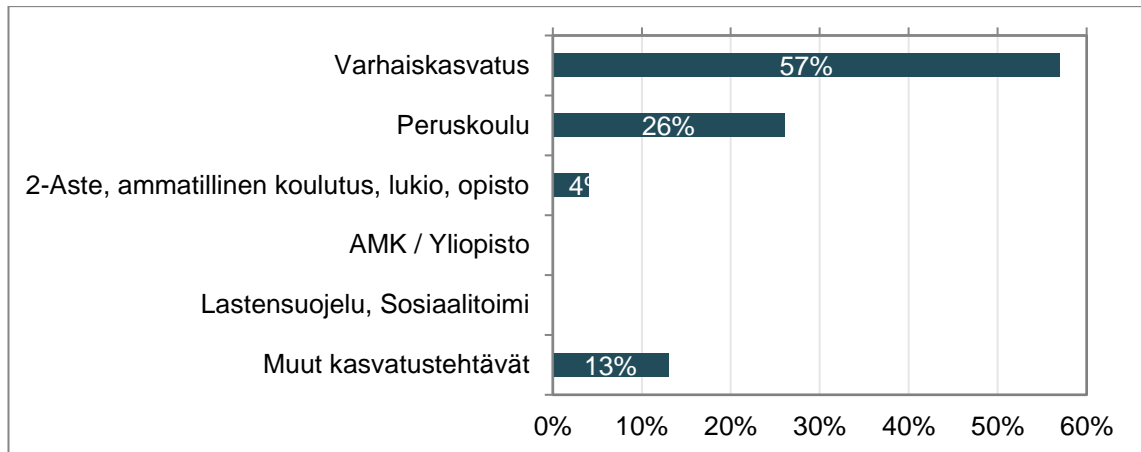
Vastaajista 36—40 – vuotiaita oli 34 prosenttia. 31—35 –vuotiaita oli 28 prosenttia, muut vastaajat olivat joko alle 31- vuotiaita tai yli 40-vuotiaita.

7.1 Vastaajien taustatiedot

Vastaajista 86 prosenttia ilmoitti roolikseen äiti, isän roolin ilmoitti 6 prosenttia vastaajista. Kasvattajan roolin (ammattikasvattaja) oli valinnut 7 prosenttia ja 1 prosentti muu kasvattaja roolin.

Kyselyyn vastanneista 74 prosentilla on kaksi tai kolme lasta, ja yksi lapsi 16 prosentilla vastaajista. Kolme prosenttia vastaajista ilmoitti lapsimääräksi nolla. Neljällä prosentilla on neljä tai viisi lasta. 92 prosentilla vastaajista on päiväkotikäisiä lapsia, 17 prosentilla esikouluikäisiä ja 35 prosentilla alakouluikäisiä lapsia. Yläkouluikäisiä tai sitä vanhempia lapsia on 17 prosentilla vastaajista.

Kysymykseen koulutuksesta vastasi 107 henkilöä. Vastaajista 45 prosentilla on ammattikoulututkinto, neljällä prosentilla ylioppilastutkinto ja kahdella prosentilla opistotasoinen koulutus. Ammattikorkeakoulututkinto on 32 prosentilla ja ylempi ammattikorkeakoulututkinto tai yliopistokoulutus 14 prosentilla vastaajista. 23 henkilöä kertoi työskentelevänsä koulussa, päiväkodissa tai muussa kasvatus-työssä (KUVIO 1).

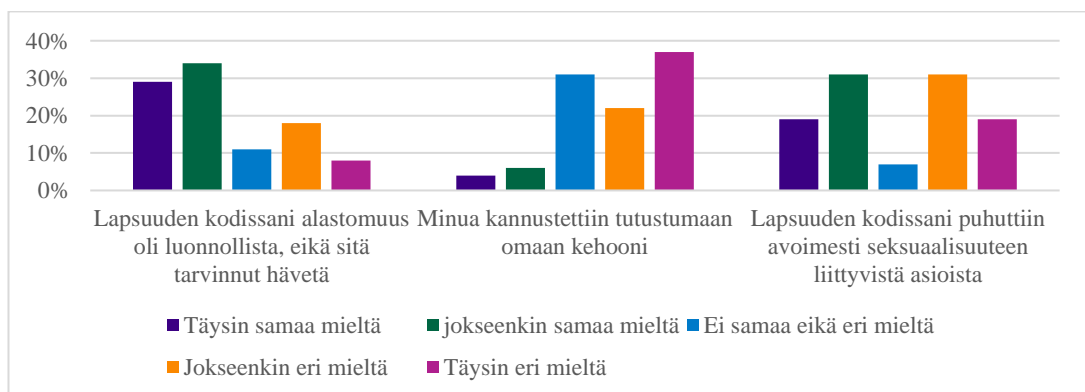
KUVIO 1. Työskentelypaikat (n=23)

7.2 Kasvattajien omat lapsuuden kokemukset

Kyselylomakkeessa kartoitettiin kasvattajien omaa historiaa ja kokemuksia muutamalla kysymyksellä. Tässä osiossa käsittelemme kasvattajien kokemuksia siitä, onko esimerkiksi alastomuus ollut luonnollista tai onko koulun antamasta seksuaalikasvatuksesta jäänyt mielikuva millainen.

Vastaajista 63 prosenttia oli täysin samaa mieltä tai osittain samaa mieltä siitä, että alastomuus oli lapsuudenkodissa luonnollista, eikä sitä tarvinnut hävetä. Noin 50 prosenttia vastaajista koki, että lapsuuden kodissa on voitu keskustella avoimesti seksuaalisuuteen liittyvistä asioista.

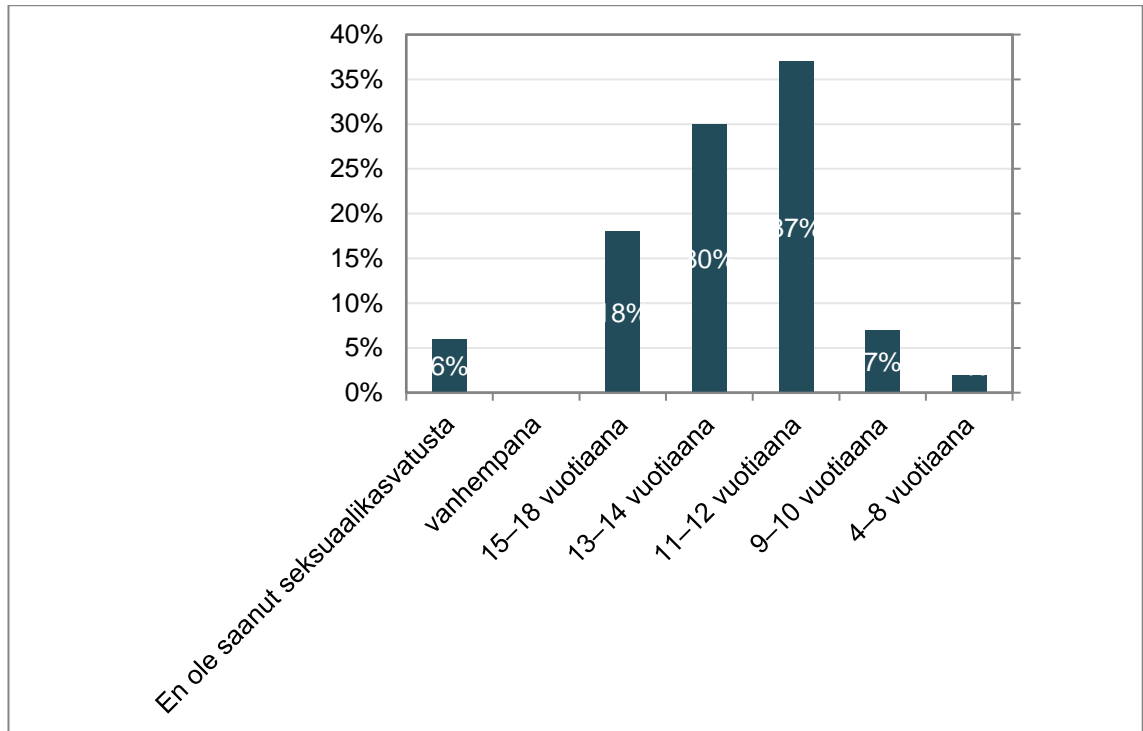
59 prosenttia vastasi olevansa täysin erimieltä tai osittain erimieltä siitä, että heitä kannustettiin tutustumaan omaan kehoonsa.

KUVIO 2. Vastaajien kokemukset (n=109)

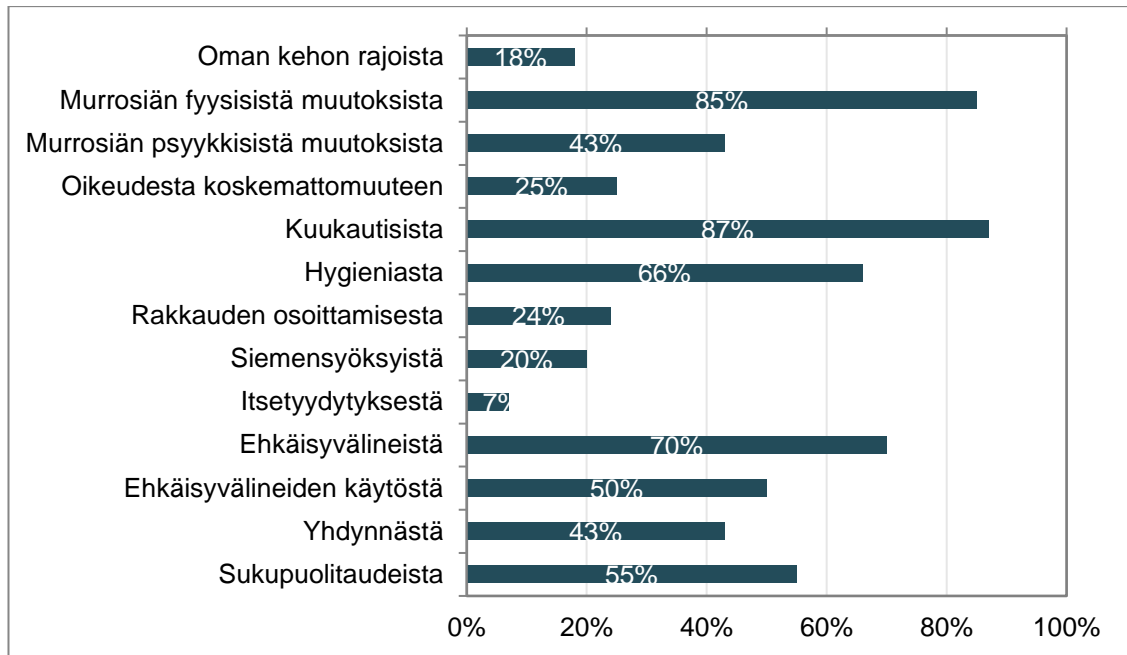

Vastaajista 52 prosenttia vastasi olevansa eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä siitä, että on saanut seksuaalikasvatusta lapsuudenkodissaan. 85 prosenttia kertoi saaneensa seksuaalikasvatusta 11-18 – vuotiaana (KUVIO 3).

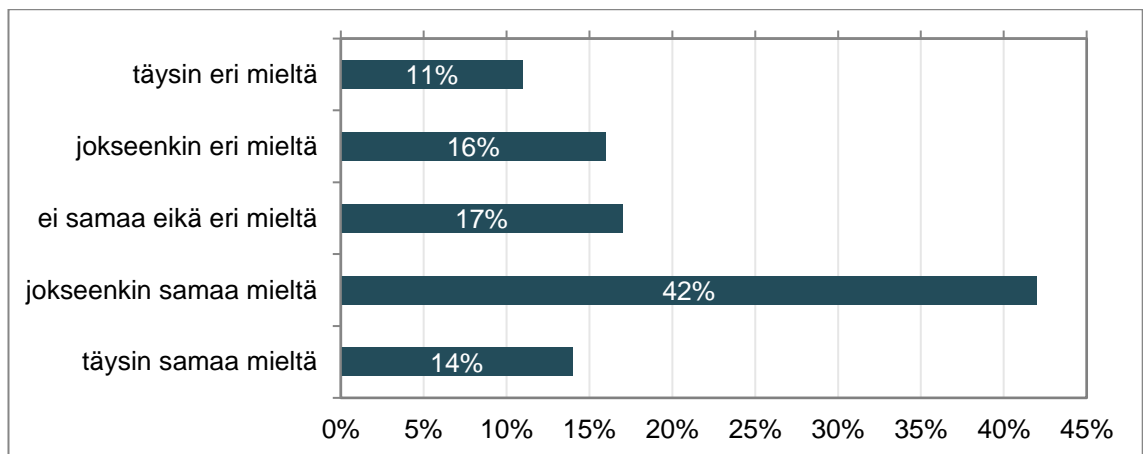

KUVIO 3. Ikä, jolloin kasvattajat kertoivat saaneensa seksuaalikasvatusta (n=109)

Kuten voimme kuviosta neljä todeta, 18 prosenttia kertoi saaneensa seksuaalikasvatusta oman kehon rajoista, 25 prosenttia oikeudesta koskemattomuuteen ja seitsemän prosenttia itsetyydytyksestä. Fyysisistä muutoksista, hygieniasta, kuukautisista sekä ehkäisyvälineistä tietoa oli saanut 66-87 prosenttia vastaajista. Psykkisistä muutoksista, ehkäisyvälineiden käytöstä, yhdynnästä tai sukupuolitaudeista tietoa oli saanut yli 40 prosenttia vastaajista. (KUVIO 4). Kuviosta viisi voimme todeta että 56 prosenttia vastaajista koki, että he olisivat kovanneet kodissa enemmän seksuaalikasvatusta.

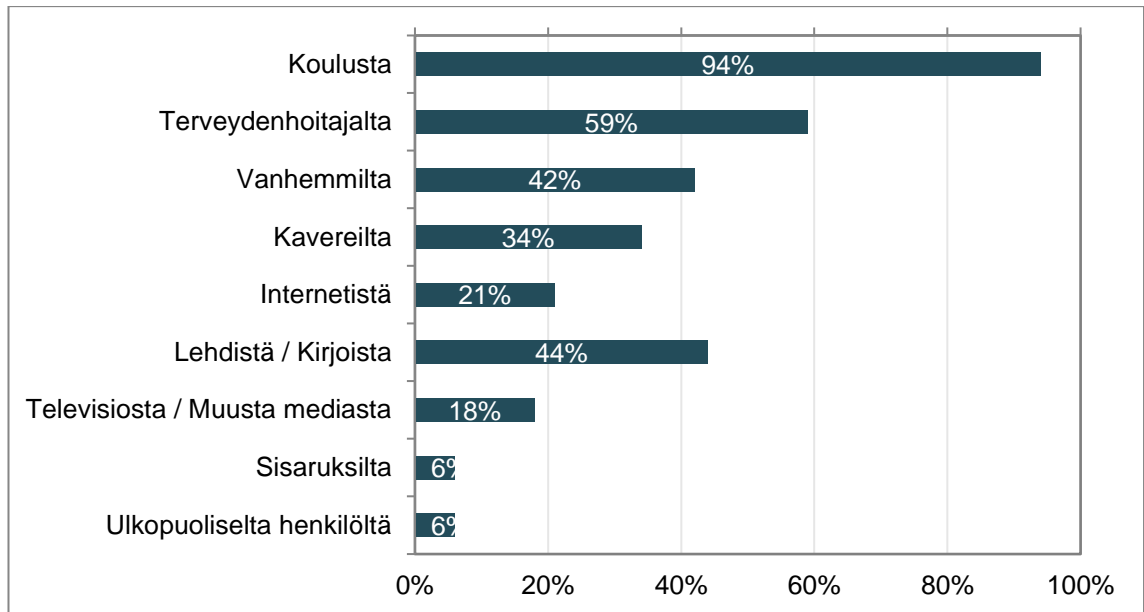

KUVIO 4. Aiheet, joista kasvattajat olivat saaneet seksuaalikasvatusta (n=109)

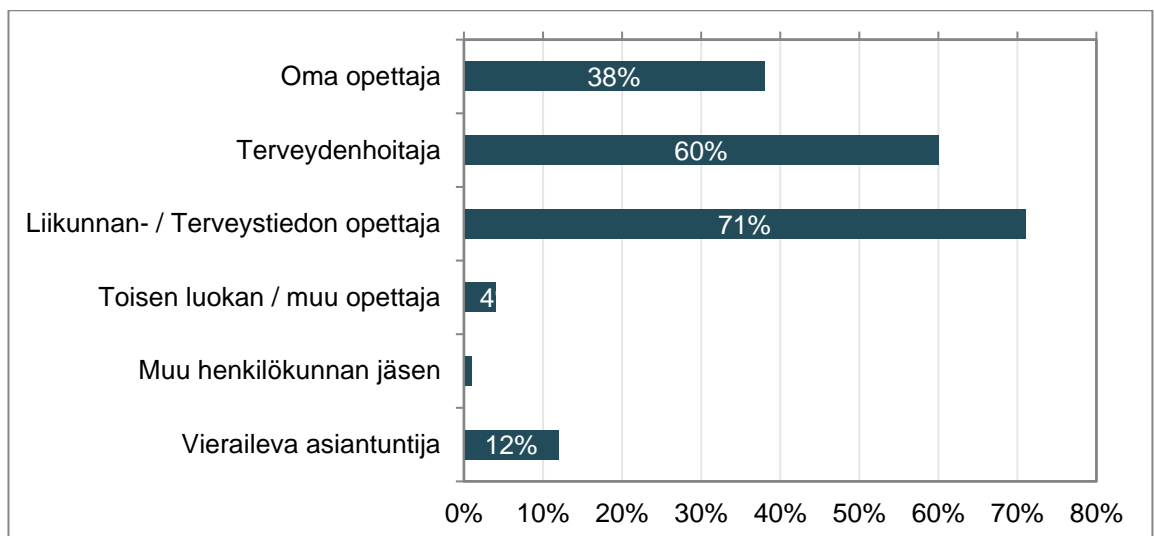
KUVIO 5. Olisin kaivannut enemmän seksuaalikasvatusta kodissani (n=109)

94 prosenttia vastaajista oli saanut seksuaalikasvatusta koulussa. Noin puolet vastaajista olisi kaivannut enemmän seksuaalikasvatusta koulussa. Seksuaalikasvatusta terveydenhoitajalta kertoi saaneensa 59 prosenttia kasvattajista. Vanhemmilta seksuaalikasvatusta oli saanut 42 prosenttia vastaajista.

KUVIO 6. Seksuaalikasvatusta antaneiden tahojen jakauma prosentuaalisesti (n=109)

Kuviosta seitsemän havaitaan, että koulussa seksuaalikasvatusta antaneeksi henkilöksi 60 prosenttia nimesi terveystiedon opettajan. 71 prosenttia vastaajista kertoi saaneensa seksuaalikasvatusta liikunnan- ja terveystiedonopettajilta.

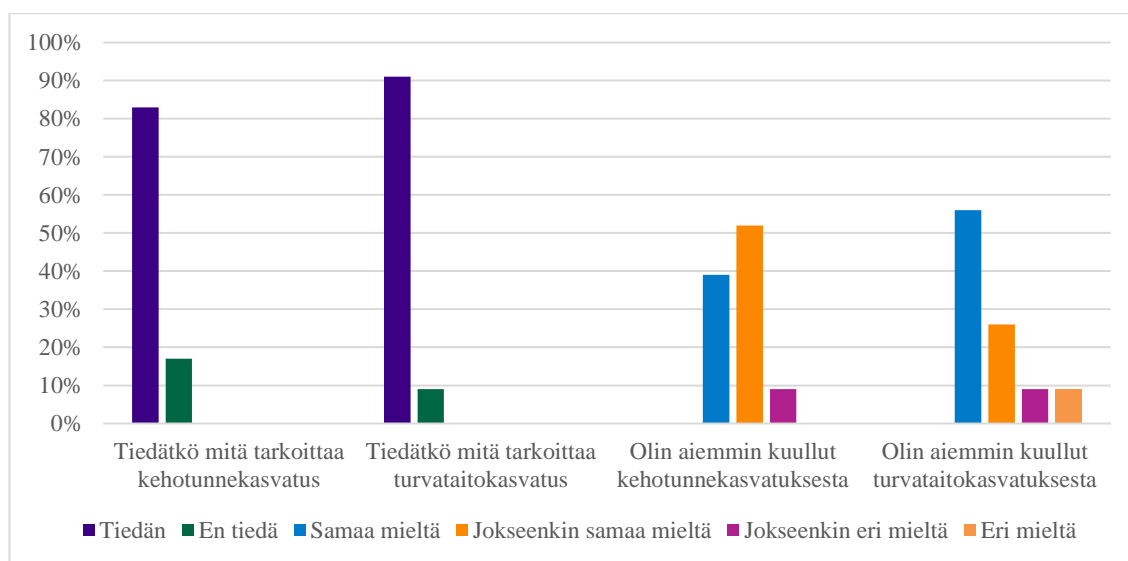
KUVIO 7. Koulussa seksuaalikasvatusta antanut taho (n=109)

Yli 80 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että koulussa saatu tieto oli hyvää ja tarpeellista. Yli 75 prosenttia oli sitä mieltä, että seksuaalikasvatuksesta on ollut

hyötyä. Yksi prosentti vastaajista koki seksuaalikasvatuksen epämiellyttävänä ja vaivaannuttavana n=109.

7.3 Tietoisuus kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta

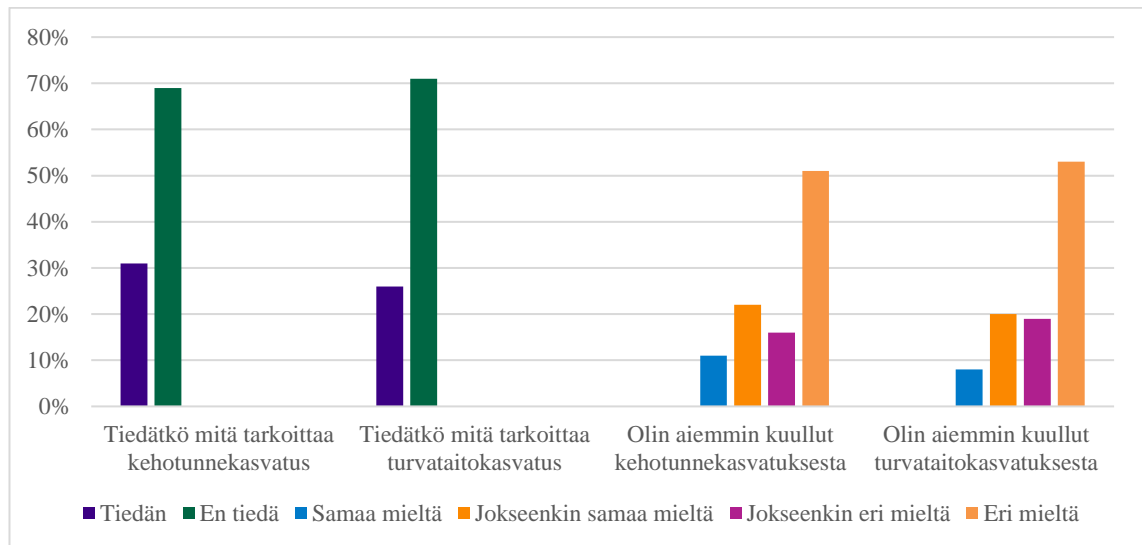
83 prosenttia vastaajista, jotka työskentelevät kasvatustyössä (ammattikasvattajat) kertoivat tietävänsä mitä tarkoittaa kehotunnekasvatus. 90 prosenttia ammattikasvattajista kertoi tietävänsä mitä turvataitokasvatus tarkoittaa. 91 prosenttia ammattikasvattajista olivat samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että he olivat kuulleet aikaisemmin kehotunnekasvatuksesta. Yksikään vastaajista ei ollut eri mieltä. Ammattikasvattajista 82 prosenttia oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että he olivat kuulleet turvataitokasvatuksesta. Jokseenkin eri mieltä tai eri mieltä oli yhteensä 18 prosenttia. (KUVIO 8).

KUVIO 8. Aikaisempi tieto kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta kasvatustyössä työskentelevillä (n=23)

Hieman yli 30 prosenttia vastaajista, jotka eivät työskentele kasvatustyössä (vanhemmat) kertoivat tietävänsä mitä tarkoittaa kehotunnekasvatus. Turvataitokasvatuksesta kertoi tietävänsä noin 25 prosenttia vanhemmista. Noin 30 prosenttia vanhemmista kertoi olevansa samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että he ovat saaneet tietoa kehotunnekasvatuksesta. Kuvio yhdeksän havainnollistaa,

että hieman alle 30 prosenttia vanhemmista olivat samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että he olivat saaneet tietoa turvataitokasvatuksesta.

KUVIO 9. Vanhempien aikaisempi tieto kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta (n=86)

26 prosenttia ammattikasvattajista ja 12 prosenttia vanhemmista vastasi olevansa samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että päiväkodin tai koulun kasvatushenkilö tai jokin muu kasvatushenkilö on kertonut heille kehotunnekasvatuksesta.

68 prosenttia ammattikasvattajista ja 12 prosenttia vanhemmista vastasi olevansa samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että edellä mainitut tahot kertoneet heille turvataitokasvatuksesta.

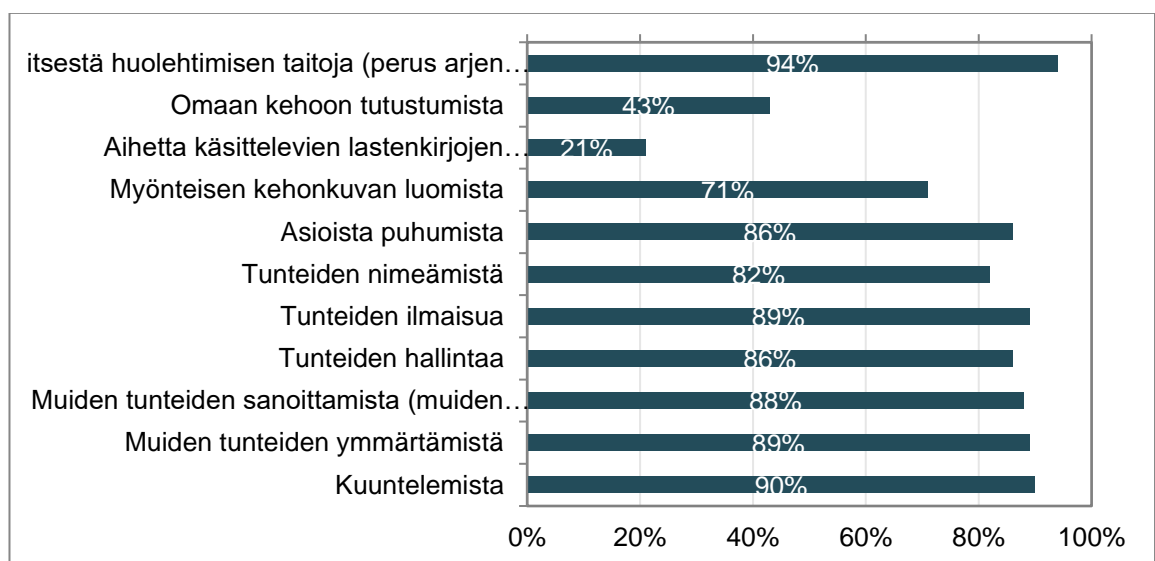
60 prosenttia ammattikasvattajista vastasi olevansa samaa tai osittain samaa mieltä siitä, että he ovat saaneet kirjallisuutta turvataitokasvatuksesta. Vanhemmista 17 prosenttia oli samaa mieltä tai osittain samaa mieltä siitä, että he ovat saaneet kirjallisuutta turvataitokasvatuksesta. Hieman alle 20 prosenttia vanhemmista oli samaa mieltä tai osittain samaa mieltä siitä, että he ovat saaneet kirjallisuutta kehotunnekasvatuksesta. Ammattikasvattajista 70 prosenttia kertoi saaneensa kirjallisuutta kehotunnekasvatuksesta.

65 prosenttia kaikista kasvattajista oli samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltä siitä, että kasvatushenkilöstön pitäisi puhua enemmän kehotunnekasvatuksesta kasvattajille (n=109). Lähes 90 prosenttia oli sitä mieltä, että kasvatushenkilöstön pitäisi puhua enemmän turvataitokasvatuksesta (n=109). Hieman yli kuusikymmentä prosenttia vastaajista oli sitä mieltä että kehotunne- ja turvataitokasvatus pitäisi aloittaa 0-4 – vuotiaana.

7.4 Lapsen seksuaalisuuden kehittyminen

Tutkimuksessa selvitettiin myös, ovatko vastaajat saaneet tietoa neuvolasta, päiväkodista, koulusta tai joltain muulta taholta lapsen seksuaalisuuden kehittymiseen liittyvistä asioista ja tietävätkö kasvattajat, milloin lapsen seksuaalinen kehitys alkaa.

Neljä prosenttia vastasi olevansa samaa mieltä ja 18 prosenttia jokseenkin samaa mieltä siitä, että neuvolassa, päiväkodissa tai koulussa on puhuttu lapsen seksuaalisuuden kehittymisestä. 23 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että lapsen seksuaalisuus alkaa kehittymään ennen syntymää. 39 prosenttia valitsi ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon (n=109). Kuviossa 11 on esitelty, mistä taidoista lapset ovat saaneet tietoa tai niistä on keskusteltu kasvattajien kanssa.

KUVIO 11. Lasten kanssa keskustellut asiat (n=109)

Yli puolet vastaajista kertoivat, että heidän lapsensa ovat kysyneet seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä. Hieman yli kolme neljäsosaa kertoi, ettei kysymykset ole olleet vaivaannuttavia tai epämiellyttäviä. Yksikään vastaaja ei ollut kokenut kysymyksiä vaivaannuttavina ja epämiellyttävinä.

7.5 Kyselyn palaute

Kyselyn palaute osioon tuli yhteensä seitsemäntoista vapaata palautetta. Palautteissa nousi esiin se, että kasvattajat kokivat kyselyn ajankohtaiseksi, hyödylliseksi sekä erittäin tärkeäksi. ”Ei riitä, että seksuaalikasvatus tulisi vasta yläkouluissa, vaan näistä kaikista pitäisi puhua ikätason mukaisesti jo paljon aiemmin”. Yksi vastaajista koki kyselyn hankalaksi sekä pohti, onko vanhoille asioille keksitty uusia, vaikeita termejä. Kritiikkiä esiintyi esimerkiksi kyselyn pituudesta ja sekavuudesta. Vapaassa palautteessa kiteytyi seksuaalisuuden ymmärtämisen haaste kasvattajille. ”Ero seksuaalisuuden ja seksin välillä on hankala mieltää” (palaute 2019). Kaksoisroolin hankaluus nousi yhtenä teemana palautteissa esiin. Vastasin kasvattajana, vastasin miten toimin oman lapseni kanssa, työväni vastaan avoimesti lasten kysymyksiin (palaute 2019). Kasvattajille, joilla ei ollut omia lapsia, oli palautteiden mukaan haastavaa vastata kyselyyn.

”Jotenkin olen sitä mieltä, ettei lasten tarvitsisikaan tietää kovin tarkkaan, mutta toisaalta mistä he sitten tietävät mikä on väärin / aikuisten kesken tehtäviä asioita? Joiden ei pitäisi lapsille kuulua” (palaute 2019).

8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattaminen on keskeinen lähtökohta hyvälle tieteelliselle käytännölle (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Opinnäytetyössä olemme toimineet rehellisesti, huolellisesti sekä noudattaneet tarkkuutta tulosten analysoinnissa, esittämisessä ja tallentamisessa. Olemme hankkineet asianmukaiset tutkimusluvut ja viitanneet muiden julkaisuihin asianmukaisesti, kunnioittaen muiden tekemää työtä. Tiedonhankinnassa olemme käyttäneet eettisesti kestäviä tutkimus- ja arviointimenetelmiä, jotka ovat kriteerien mukaisia. Tietoja olemme käsitelleet ja säilöneet lupauten mukaisesti, vaitiolovelvollisuutta noudattaen.

Olemme huomioineet opinnäytetyössä varhaiskasvatusta velvoittavat lait ja asetukset, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä esiopetussuunnitelman perusteet. Lisäksi olemme tehneet yhteistyötä monen eri tahon kanssa, kaikkien näkökulmat huomioiden. Koko opinnäytetyössä olemme huomioineet anonymiteetin säilymisen sekä vastaajilla että yhteistyötahojen suhteen. Tuloksia koskevassa osuudessa olemme esittäneet ja raportoineet tulokset rehellisyyttä ja huolellisuutta noudattaen. Siinä tilanteessa, kun tuloksia tarkastellaan kokonaistalalla ja kohderyhmä on suppea, tulisi otanta olla enemmän kuin 100. (Heikkilä 2014, 43.) Saimme kaikkiaan 109 vastausta, joten otannan voidaan katsoa olevan riittävä luotettavuuden kanalta.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhtenä tutkimuksemme tarkoituksena oli tarkastella millaisena kasvattajat ovat kokeneet oman seksuaalikasvatuksen ja missä määrin kasvattajat ovat saaneet tietoa kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta. Kyselymme vastaajista noin 50 prosenttia koki, että lapsuudenkodissa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista on keskusteltu avoimesti. Väittämään ”olen saanut seksuaalikasvatusta lapsuudenkodissani”, 52 prosenttia kasvattajista vastasi eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä. Kyselymme vastauksista voimme todeta, että vastaajat ovat saaneet seksuaalikasvatusta lapsuudessaan, mutta kasvatus on painottunut selvästi ala- sekä yläkouluikään. 94 prosenttia vastaajista kertoi saaneensa seksuaalikasvatusta koulussa ja 56 prosenttia koki, että seksuaalikasvatusta olisi saanut olla enemmän koulussa. Peruskoulujärjestelmällä voidaan todeta siis olleen hyvin merkittävä rooli seksuaalikasvatuksen tarjoamisessa lapsille ja nuorille. Kasvattajista 18 prosenttia kertoi saaneensa seksuaalikasvatusta oman kehon rajoista, eli vajaa viidennes kaikista vastaajista.

Omat kokemukset seksuaalikasvatuksesta ovat tärkeitä ja merkittäviä. Vanhemman tai kasvattajan omassa lapsuudessa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista on saatettu vaieta tai kierrellä, jonka takia seksuaalisuudesta puhuminen saattaa hämmentää myös omien lasten kanssa (Cacciatore 2007, 18-19). Pienten lasten seksuaalioikeudet ovat sitä että, lapsen kanssa keskustellaan itsemääräämisoikeudesta sekä oikeudesta koskemattomuuteen (Väestöliitto. Tietoa vanhemmille. Kasvurauhaa. Pikkulapsi). Tärkeitä tietoja koululaiselle on turvataidot, itsearvostus, mediakasvatus, netissä toimimisen säännöt sekä seksuaaliset oikeudet (Väestöliitto. Tietoa vanhemmille. Kasvurauhaa. Koululainen).

Kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta oli kuullut noin 40 prosenttia kaikista vastaajista. Lisää kehotunnekasvatusta toivoi hieman yli 60 prosenttia ja turvataitokasvatusta melkein 90 prosenttia vastaajista. Vastauksista voidaan päätellä, että lasten kasvattajia kiinnostaa saada tietoa kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta arjessaan.

Tietoisuus kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta oli selvästi parempaa heillä, jotka työskentelivät kasvatustehtävissä. He kokivat myös saaneensa materiaalia sekä kehotunne- että turvataitokasvatuksesta. Tähän vaikuttaa mahdollisesti koulutustausta sekä mahdolliset täydennyskoulutukset ja kurssit. Ryhmän yksi vastaajien tietojen voidaan olettaa vastausten perusteella olevan riittävää ja ajan tasalla.

Huolestuttavaa oli se, että ryhmän kaksi vastauksista on pääteltävissä, etteivät he ole juurikaan saaneet tietoa tai materiaalia kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta. Mietimme että yksi syy tähän voi olla kasvatustyön hektisyys, aihepiirin henkilökohtaisuus sekä paikoin kenties lyhyet kohtaamiset lasten päiväkodin, koulun tai muun tahon kasvattajien kanssa. Voisiko neuvola ja varhaiskasvatus tehdä tässä yhteistyötä esimerkiksi infopakettien kokoamisen muodossa? Tietenkin vaikutusta saattaa olla sillä, että kehotunne-, ja turvataitokäsitteet ovat suhteellisen uusia ja kenties vielä osittain juurtumattomia. Kuten eräs vapaaseen palautteeseen vastannut pohti, *”keksitäänkö vanhoille asioille uusia nimiä”*. Hyvänä asiana voidaan pitää sitä, että vastausten perusteella yksikään kasvattaja ei ollut kokenut lasten esittämiä kysymyksiä vaivaannuttavina.

Hieman yllättävää oli se, että miespuolisten vastaajien osuus jäi vähäiseksi. Olisikin ollut mielenkiintoista saada laajempi otanta miesten vastauksia, naisten vastauksien rinnalle. Perheen päämiehenä varhaiskasvatuksen tietojärjestelmässä oli pääosin äiti. Jatkossa olisikin mielenkiintoista tutkia sukupuolten välisiä eroja kehotunne- ja turvataitokasvatuksen tietämyksestä. Mielenkiintoista olisi toistaa tutkimus samalla paikkakunnalla joidenkin vuosien kuluttua pitkäaikaistutkimuksena. Näin pystyttäisiin tutkimaan sitä, lisääntyykö vanhempien tietoisuus ajan mittaan kehotunne- ja turvataitokasvatuksesta.

Ammattikasvattajien ja vanhempien vastausten perusteella voitaneen todeta, että kehotunne- ja turvataitokasvatusta olisi syytä lisätä esimerkiksi neuvolassa tai päiväkodissa. Syytä olisi myös lisätä oman kehon rajoista keskustelua lasten ja heidän kasvattajiensa kanssa. Koko Suomen kattavilla yhteisillä tietopaketeilla tai ohjeistuksilla voitaisiin saada tietoa kaikille kasvattajille.

10 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN POHDINTA

Aloitimme opinnäytetyön suunnittelun loppuvuodesta 2017, tällöin aloimme pohdita yhteistä aihetta opinnäytetyölle. Monien vaiheiden jälkeen yhteiseksi aiheeksi valikoitui kehotunne- ja turvataitokasvatus varhaiskasvatuksessa. Laadimme Webropol-ohjelman avulla kvantitatiivisen kyselytutkimuksen päiväkotikäisten lasten vanhemmille ja muille kasvattajille.

Kyselyyn vastaamisen halusimme tehdä mahdollisimman vaivattomaksi, jonka takia kysely toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella. Kysely lähetettiin yhteensä 860 kasvattajalle. Kysely oli auki noin kuukauden ajan (2.5.2019 – 5.6.2019) ja saimme tuona aikana vastauksia 109 kappaletta. Vastausmäärä ylitti positiivisesti ja olimme siihen erittäin tyytyväisiä, olimme varautuneet myös paljon pienempään vastausmäärään, koska kevät/alkukesä on kyselyn ajankohdaksi todella haastava. Turvataito-, saati kehotunnekasvatus ovat useasti vaikeita asioita käsitellä. Seksuaalisuuden on todettu monissa tutkimuksissa olevan edelleen vaikea asia käsiteltäväksi.

Yhteistyö kaupungin kanssa toimi erittäin moitteettomasti sähköpostin välityksellä, se helpotti kyselyosion tekemistä huomattavasti.

Koska opinnäytetyömme aihealue oli melko laaja, koimme erittäin tärkeäksi opinnäytetyöprosessissa työn tasapuolisen jakamisen. Molemmat perehdyimme laajasti seksuaalisuutta, seksuaalista kehitystä sekä seksuaalikasvatusta koskevaan kirjalliseen materiaaliin. Kirjoitusvaiheessa jaoin opinnäytetyössä vastualueet, Mika otti enemmän vastuuta teorian laki-, varhaiskasvatus-, sekä esiopetusosuuksista sekä kyselyyn liittyvistä teknisistä asioista. Jerita taas keskittyi enemmän teoriaosuudessa seksuaalisen kehityksen ja seksuaalikasvatuksen aihepiiriin. Yhdessä olemme laatineet tutkimuksen Webropol kyselylomakkeen sekä kirjoittaneet johdannon, pohdinnan sekä johtopäätökset -osiot. Kommentteja ja kehitysideoita olemme saaneet kahdelta henkilöltä, jotka työskentelevät seksuaaliterveyden parissa. Keskinäisessä työskentelyssä käytimme Microsoft OneDriveä. Näin pystyimme näkemään reaaliaikaisesti työn edistymisen. Prosessin aikana tapasimme säännöllisesti myös kasvotusten ja olemme

työskennelleet tiiviisti koko opinnäytetyöprosessin ajan. Opinnäytetyön aikana on syntynyt vahva luottamus toistemme osaamiseen, joka on tehnyt opinnäytetyön työstämisestä helppoa. Sovitut asiat ja aikataulut ovat pitäneet ja ongelmatilanteita on ratkottu yhdessä. Työskentely on ollut kaikin puolin luontevaa, antoisaa sekä innostavaa.

Opinnäytetyömme vastausosio antaa yhteiskunnallisesti katsottuna tärkeää tietoa lasten kehotunne- ja turvataitokasvatuksen tilanteesta. Kyselyssä yhteistyössä ollut kaupunki saa valmiin opinnäytetyön itselleen, jolloin tulosten pohjalta voidaan tehdä mahdollisia kehitys- ja jatkohankkeita.

Kehotunne- ja turvataitokasvatukseen tulee panostaa koko yhteiskunnassamme. Tällä voidaan antaa lapsille tarvittavat tiedot ja taidot oman sekä toisten kehon suojelemiseen ja turvalliseen kehitykseen. Kehotunne- ja turvataitoja tarvitaan yhä enemmän muuttuvassa ja globalisoituvassa maailmassamme.

LÄHTEET

- Cacciatore, R. (2007). Huomenna pannaan pussauskoppiin: eväitä tyttönä ja poikana kasvamisen haasteisiin syntymästä murrosikään. Helsinki: WSOY.
- Heikkilä, T. (2014). Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Publishing Oy
- Ingman-Friberg, S. & Cacciatore, R. (2016). Keho on leikki – Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Kinnunen, S. (2001). Tytöt, pojat & seksi – kuinka tuen lapsen seksuaalista kasvua. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Korteniemi-Poikela, E. & Cacciatore, R. (2010). Portaita pitkin. Lapsen ja nuorten seksuaalisuuden kehittyminen. Helsinki: WSOY.
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla 14.9.2019 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Lajunen, K., Andell, M. & Ylenius-Lehtonen, M. (2015). Tunne- ja turvataitoja lapsille. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Maailman terveysjärjestö WHO. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa – toteuttamisohjeet. 2014. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 14.9.2019 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116767/URN_NBN_fi-fe2014092644952.pdf?sequence=1
- Maailman terveysjärjestö WHO. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa – Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. 2010. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 4.10.2019 <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1>
- OPH. (2014). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Saatavilla 14.9.2019 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

- OPH. (2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saatavilla 14.9.2019
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2010). Viranomaisille ja asiantuntijoille. Saatavilla 4.5.2018 <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Tutkimuseettinen valiokunta (2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauspäilyjen käsitteleminen Suomessa. Saatavilla 26.8.2019
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Vilka, H. (2015). Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Väestöliitto. (2000). Vauvasta naperoiseksi – pienten lasten seksuaaliterveydestä. Helsinki.
- Väestöliitto. (2016). Miten seksuaalisuus kehittyy? Saatavilla 13.8.2019
https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pien-ten-lasten_vanhemat/lapsijaseksuaalisuus/miten-seksuaalisuus-kehittyy/
- Väestöliitto. (2019). Vanhemmuus – tietoa vanhemmille – kasvurauhaa – koululainen. Saatavilla 14.9.2019 https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/kasvurauhaa/koululainen/
- Väestöliitto. (2019). Vanhemmuus – tietoa vanhemmille – kasvurauhaa – pikku lapsi. Saatavilla 14.9.2019 https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/kasvurauhaa/pikkulapsi/
- Webropol Oy. (2019). Webropol palvelu – tulevaisuuden kyselytyökalu. Saatavilla 13.9.2019 <https://webropol.fi/>
- WHO. Standards for Sexuality Education in Europe. 2010. Saatavilla 4.10.2019
https://www.bzga-whocc.de/fileadmin/user_upload/WHO_BZgA_Standards_English.pdf

LIITE 1. Kyselylomake

KEHOTUNNEKASVATUSKYSELY

Kyselyllä kartoitetaan 3-7-vuotiaiden lasten vanhempien ja muiden kasvattajien tietoisuutta lapsen seksuaalisuuden kehittämisestä. Lisäksi kartoitamme kehotunne-, ja turvataitokasvatuksen tilannetta sekä kasvattajien oman historian vaikutuksia Suomessa vuonna 2019. Kyselyn tekemiseen kuluu noin 10min.

Kysely ja siihen vastaaminen tapahtuu täysin nimettömänä ja anonyymina tietosuojauksen vuoksi. Kyselyn tarkoituksena ei ole tutkia tilannetta yksilöllisesti, vaan sadat vastaukset muodostavat kokonaisuudesta yhtenäisen ja relevantin näkökulman.

1. Sukupuolesi

- Mies
- Nainen
- Muu

2. Ikäsi?

- Alle 18
- 18-20
- 21-24
- 25-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 46-50
- 51-60
- 61+
- En halua kertoa

3. Koulutuksesi

- Peruskoulu

- Opistotasoinen koulutus
- Ammatillinen koulutus (2-aste)
- Lukio
- AMK-koulutus
- YAMK-/Yliopistokoulutus

4. Roolisi kasvattajana

- Äiti
- Isä
- Äitipuoli
- Isäpuoli
- Isovanhempi
- Kasvattaja
- Muu huoltaja

5. Perheesi lapsimäärä

- 0
- 1
- 2-3
- 4-5
- Enemmän kuin 5 lasta

6. Lapseni ovat iältään? (voit valita useamman)

- Päiväkoti-ikäisiä
- Esikouluikäisiä
- Alakouluikäisiä
- Yläkouluikäisiä
- Vanhempia kuin 16-vuotiaita

7. Työskenteletkö koulussa, päiväkodissa tai muussa kasvatustyössä (lastensuojelu ym.)?

- Kyllä
- En

Missä työskentelet

8. Missä työskentelet?

- Varhaiskasvatus
- Peruskoulu
- 2-Aste, ammatillinen koulutus, lukio, opisto
- AMK / Yliopisto
- Lastensuojelu, Sosiaalitoimi
- Muut kasvatustehtävät

Lapsuuden kasvuympäristö osa I

Tämän osion tarkoitus on kartoittaa sinun lapsuutesi kasvuympäristöä. Kasvatustyöhön niin kotona, päiväkodissa kuin lastensuojelussakin vaikuttavat myös kasvattajan omat henkilökohtaiset kokemukset (Kekkonen, Lehti & Tirkkonen 2017).

9. Lapsuuden kodissani puhuttiin avoimesti seksuaalisuuteen liittyvistä asioista, kuten esimerkiksi kuukautisista ja ehkäisystä. Myös alastomuuteen suhtauduttiin luonnollisesti, esimerkiksi saunomisen yhteydessä.

- täysin eri mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- ei samaa eikä eri mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- täysin samaa mieltä

10. Lapsuuden kodissani alastomuus oli luonnollista, sitä ei tarvinnut hävetä?

- täysin eri mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- ei samaa eikä eri mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- täysin samaa mieltä

11. Minua kannustettiin tutustumaan omaan kehooni?

- täysin eri mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- ei samaa eikä eri mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- täysin samaa mieltä

12. Olen saanut seksuaalikasvatusta lapsuudenkodissani?

- täysin eri mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- ei samaa eikä eri mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- täysin samaa mieltä

Lapsuuden kasvuympäristö osa II**13. Milloin muistat saaneesi seksuaalikasvatusta?**

- 4-8 vuotiaana
- 9-10 vuotiaana
- 11-12 vuotiaana
- 13-14 vuotiaana
- 15-18 vuotiaana
- vanhempana
- En ole saanut seksuaalikasvatusta

14. Millaisista asioista muistat saaneesi seksuaalikasvatusta? (voit valita useamman)

- Oman kehon rajoista
- Murrosiän fyysisistä muutoksista
- Murrosiän psyykkisistä muutoksista
- Oikeudesta koskemattomuuteen
- Kuukautisista
- Hygieniasta
- Rakkauten osoittamisesta
- Siemensyöksyistä
- Itsetyydytyksestä
- Ehkäisyvälineistä
- Ehkäisyvälineiden käytöstä
- Yhdynnästä
- Sukupuolitaudeista

15. Keneltä tai mistä olet saanut seksuaalikasvatusta? (voit valita useamman)

- Koulusta

- Terveydenhoitajalta
- Vanhemmilta
- Kavereilta
- Internetistä
- Lehdistä / Kirjoista
- Televisiosta / Muusta mediasta
- Sisaruksilta
- Ulkopuoliselta henkilöltä

16. Olisin kaivannut enemmän seksuaalikasvatusta?

- täysin eri mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- ei samaa eikä eri mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- täysin samaa mieltä

Koulun seksuaalikasvatus

17. Olen saanut koulussa seksuaalikasvatusta

- samaa mieltä
- Erimieltä

18. Koulun henkilökunnasta seksuaalikasvatusta antanut henkilö? (voit valita useamman)

- Oma opettaja
- Terveydenhoitaja
- Liikunnan- / Terveystiedon opettaja
- Toisen luokan / muu opettaja
- Muu henkilökunnan jäsen
- Vieraileva asiantuntija

19. Koulun seksuaalikasvatuksessa tuli hyvää ja tarpeellista tietoa?

- täysin eri mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- ei samaa eikä eri mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- täysin samaa mieltä

20. Minulle jäi seksuaalikasvatuksesta epämiellyttävä ja vaivaantunut olo?

- täysin eri mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- ei samaa eikä eri mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- täysin samaa mieltä

21. Koen että saamastani seksuaalikasvatuksesta oli minulle hyötyä?

- täysin eri mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- ei samaa eikä eri mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- täysin samaa mieltä

22. Olisin kaivannut enemmän seksuaalikasvatusta koulussa?

- täysin eri mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- ei samaa eikä eri mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- täysin samaa mieltä

Kehotunnekasvatus**23. Tiedätkö mitä tarkoittaa kehotunnekasvatus?**

- Tiedän
- En Tiedä

Kehotunnekasvatus

Kehotunnekasvatus on kehoon tutustumista ja tunteiden opettelua, hyvää tunnetta omasta kehosta, käytöstapoja ja hygieniää, itsearvostusta, turvataitoja ja paljon muuta! Kehotunnekasvatuksen tavoitteena on lapsen myönteinen suhtautuminen omaa kehoaan ja tunteitaan kohtaan (Väestöliitto 2018).

24. Olin aiemmin kuullut kehotunnekasvatuksesta

- Samaa mieltä

- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin erimieltä
- Erimieltä

25. Päiväkodin, koulun, neuvolan tai jokin muu kasvatushenkilö on kertonut minulle kehotunnekasvatuksesta?

- täysin eri mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- ei samaa eikä eri mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- täysin samaa mieltä

26. Olen saanut, nähnyt tai lukenut kirjallisuutta joka liittyy kehotunnetokasvatukseen?

- täysin eri mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- ei samaa eikä eri mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- täysin samaa mieltä

27. Kasvatushenkilöstön pitäisi puhua enemmän kehotunnekasvatuksesta vanhemmille?

- täysin eri mieltä
- jokseenkin eri mieltä
- ei samaa eikä eri mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- täysin samaa mieltä

28. Mistä seuraavista olet keskustellut lapsesi/lastesi kanssa? (voit valita useamman)

- itsestä huolehtimisen taitoja (perus arjen siisteys ja puhtaus)
- Omaan kehoon tutustumista
- Aihetta käsittelevien lastenkirjojen lukemista
- Myönteisen kehonkuvan luomista
- Asioista puhumista
- Tunteiden nimeämistä
- Tunteiden ilmaisua
- Tunteiden hallintaa
- Muiden tunteiden sanoittamista (muiden lasten tai vanhempien paha mieli yms.)

- Muiden tunteiden ymmärtämistä
- Kuuntelemista

Lapsen seksuaalisuuden kehittyminen

Tässä osiossa on kysymyksiä liittyen lapsen seksuaalisuuden kehittymiseen.

29. Lapseni neuvolassa, päiväkodissa tai koulussa on puhuttu lapsen seksuaalisuuden kehittämisestä?

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin erimieltä
- Erimieltä

30. Milloin lapsen seksuaalisuus alkaa kehittymään?

- Ennen syntymää
- 0-1-vuotiaana
- 2-3-vuotiaana
- 4-6-vuotiaana
- En osaa sanoa

31. Missä ikävaiheessa mielestäsi pitää aloittaa kehotunne ja turvataitokasvatus?

- 0-2-vuotiaana
- 3-4-vuotiaana
- 5-6-vuotiaana
- 7-8-vuotiaana
- 9-10-vuotiaana
- yli 10-vuotiaana

32. Onko lapsesi kysynyt seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä

- Kyllä
- Ei

33. Olen kokenut lapsen esittämät seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset vaivaannuttavina ja epämiellyttävinä?

- Samaa mieltä

- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin erimieltä
- Erimieltä

Turvataitokasvatus

34. Tiedätkö mitä tarkoittaa turvataitokasvatus?

- Tiedän
- En tiedä

Turvataitokasvatus

Turvataitokasvatus vahvistaa lasten itseluottamusta ja itsearvostusta ja edistää tunne- ja vuorovaikutussuhteita sekä hyviä kaverisuhteita. Turvataitokasvatuksella parannetaan lasten valmiuksia suojella itseään turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa.

35. Olen aiemmin kuullut turvataitokasvatuksesta?

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin erimieltä
- Erimieltä

36. Päiväkodin, koulun, neuvolan tai jokin muu kasvatushenkilö on kertonut minulle turvataitokasvatuksesta?

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin erimieltä
- Erimieltä

37. Olen saanut, nähnyt tai lukenut kirjallisuutta joka liittyy turvataitokasvatukseen?

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin erimieltä
- Erimieltä

38. Kasvatushenkilösten pitäisi puhua enemmän turvataitokasvatuksesta

vanhemmille?

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin erimieltä
- Erimieltä

39. Vapaa mielipiteesi kyselystä?

LIITE 2. Saatekirje

SAATEKIRJE

Hyvät vanhemmat ja muut kasvattajat!

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa Porin toimipisteessä Sosionomeiksi ja teemme tutkimuspohjaista opinnäytetyötä. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää ja kartoittaa kyselyiden avulla vanhempien, varhaiskasvattajien sekä opettajien antamaa kehotunnekasvatusta (seksuaalikasvatus) sekä turvataitokasvatusta lapsille. Ohjaajana on Hannu Piironen Porin kampukselta.

Tarkoituksenamme on saada käsitys siitä, puhutaanko seksuaalisuudesta avoimesti nykyajan kodeissa ja minkälainen käsitys vanhemmilla ja muilla kasvattajilla on lapsen seksuaalisuudesta ja sen luontaisesta kehityksestä. Kohdeväestönä ovat 3-8 vuotiaiden lasten vanhemmat sekä muiden kasvatukseen osallistuvien tahojen, kuten päiväkotien ja koulun kasvatushenkilöstö.

Vastaaminen on vapaaehtoista ja tapahtuu nimettömästi. Vastauksista ei pysty päättämään henkilöllisyyttä ja käsittelemme kaikki tiedot luottamuksellisesti.

Vastausaika on 31.5.2019 asti.

Kirjeen alaosasta löytyvät yhteystietomme. Vastaamme mielellämme tutkimusta koskeviin kysymyksiin.

Kysely löytyy osoitteesta:

<https://www.webropolsurveys.com/S/EE40C41F2BCD3AF3.par>

Vastauksesi ovat meille tärkeitä!

Kiitos osallistumisestasi!

Mika Polvisalo

Sosionomi-opiskelija

mika.polvisalo@student.diak.fi

Jerita Veltheim

Sosionomi-opiskelija

jerita.veltheim@student.diak.fi